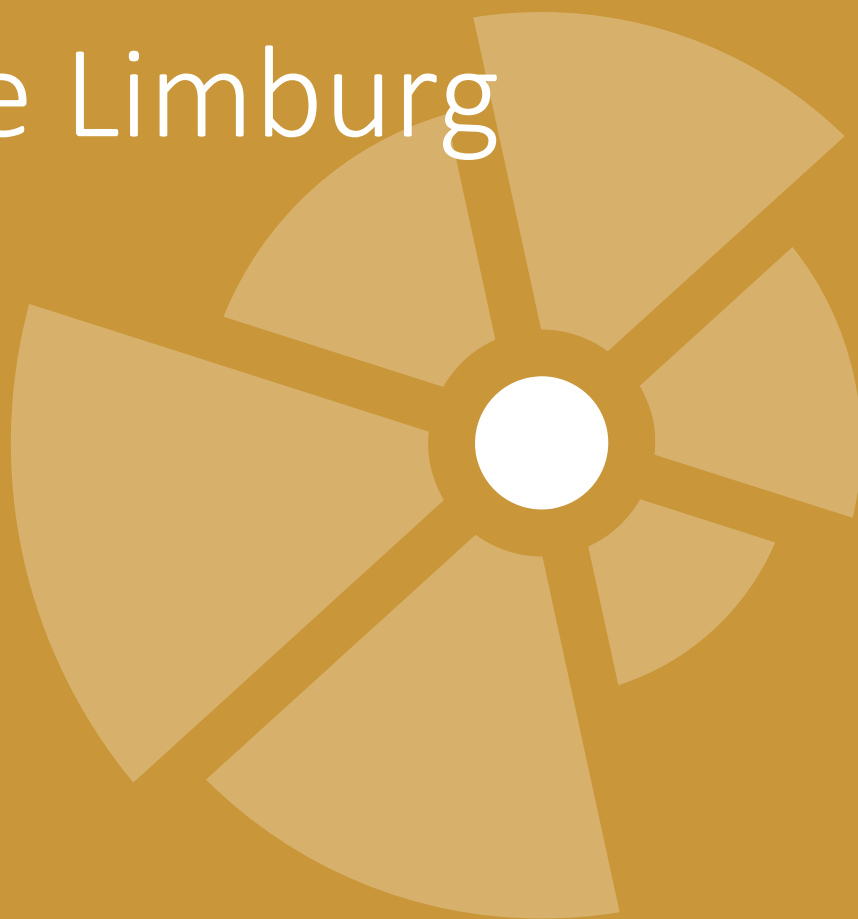

Advies over de Natuurdoelanalyse Sint Pietersberg & Jekerdal, provincie Limburg

1. Het advies van de Ecologische Autoriteit

De provincie Limburg heeft een natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld voor het Natura 2000-gebied Sint Pietersberg & Jekerdal. De NDA moet duidelijk maken wat de stand van de beschermde natuur is, of de bestaande en geplande maatregelen voldoende zijn om achteruitgang van de natuur te voorkomen en beschermde natuur in stand te houden, en of aanvullende maatregelen nodig zijn. Op verzoek van de provincie Limburg heeft de Ecologische Autoriteit getoetst of de NDA een goede basis is voor de maatregelen in het gebiedsprogramma van de provincie Limburg.

In dit advies:

- De NDA laat goed zien dat de natuur in Sint Pietersberg & Jekerdal onder druk staat door de te hoge stikstofdepositie. Ook versnippering en verstoring door recreatie vormen een probleem voor de natuurkwaliteit.
- Inzicht in het grotere omringende (natuur)gebied kan helpen om de onderlinge ecologische relaties te versterken en daarmee de natuurdoelen beter binnen bereik te brengen. Daarom is het nodig voorbij de gebiedsgrenzen te kijken. Het gaat onder andere om de aangrenzende Belgische Natura 2000-gebieden Caestert en Montagne de Saint Pierre, die feitelijk één geheel vormen met het Natura 2000-gebied Sint Pietersberg & Jekerdal. Een landschapsecologische systeemanalyse (LESA) en visie die gaan over het gehele Natura 2000-gebied Sint Pietersberg & Jekerdal, de aangrenzende Belgische Natura-gebieden, het aangrenzende Maasdal en het Nederlands Natuurnetwerk (NNN) bieden nader inzicht in knelpunten en maatregelen die natuur in dit gebied als geheel kunnen versterken.
- Een grondwatersysteemanalyse kan inzicht bieden in de kansen voor grondwaterafhankelijke natuur in bijvoorbeeld het Jekerdal. Verdrogingsoorzaken zijn in de huidige NDA niet uitgediept. Onderzoek kan aantonen of met name het Jekerdal kan profiteren van minder bemaling in de voormalige mergelgroeve.
- De recreatiedruk in het gebied is in de afgelopen jaren toegenomen en neemt in de komende jaren nog verder toe, onder andere door de nieuwe loopbrug over het Albertkanaal. Door de verstoring als gevolg van de huidige recreatie en toekomstige recreatieve ontwikkelingen binnen en buiten het gebied inzichtelijk te maken, kunnen aanvullende maatregelen worden geformuleerd om de versturende werking van recreatie te beperken.
- Ondanks het intensieve beheer en de uitgevoerde en geplande maatregelen wordt de natuurkwaliteit beperkt door de jarenlange te hoge stikstofbelasting, die ook de komende jaren nog te hoog blijft. Bronmaatregelen voor de reductie van stikstof zijn snel nodig om de natuur te herstellen en de natuurdoelen te behalen.

De Sint Pietersberg en het Jekerdal liggen in het zuidwesten van Limburg. Het uitzonderlijke karakter van het gebied is bepaald door de geologische opbouw met een grote verscheidenheid aan bodemtypen en door eeuwenoud kleinschalig agrarisch gebruik. Dit heeft geleid tot een gevarieerd landschap met bossen, struwelen, heischrale graslanden, kalkgraslanden en rotsbegroeiingen, afgewisseld met akkers en boomgaarden.

Naast landbouw is mergelwinning de tweede menselijke activiteit die het gebied heeft 'getekend': eerst ondergronds en daarna in open mijnbouw. De ondergrondse mergelgroeven zijn van betekenis als overwinteringsgebied voor vleermuizen. Onder de oppervlakte van het gebied bevindt zich aan beide zijden van de Jeker een doolhof van duizenden gangen met een totale lengte van ruim 200 kilometer. Door de winning van

kalksteen vanaf het begin van de 20e eeuw is een omvangrijke, open groeve ontstaan. De mergelwinning in deze ENCI-groeve is enkele jaren geleden beëindigd.

Sint Pietersberg & Jekerdal behoort tot het Natura 2000-landschap Heuvelland en is aangewezen als Habitatrichtlijngebied voor vijf habitattypen en vijf soorten.¹ De habitattypen pionierbegroeiingen op rotsbodempl, kalkgraslanden en eiken-haagbeukenbossen van het heuvelland komen alleen in het heuvellandschap voor.² De vlindersoort Spaanse vlag komt eveneens alleen in het heuvelland voor. Op en rond de Sint Pietersberg bevindt zich een grote populatie van deze vlindersoort die vermoedelijk al lang aanwezig is.

De Sint Pietersberg bevat samen met de Bemelerberg de grootste oppervlakte van het habitatype heischrale graslanden in Zuid-Limburg.³ Het gebied levert als overwinteringsgebied en zwermgebied⁴ een belangrijke bijdrage aan de landelijke populatie van de vanuit Natura 2000 aangewezen vleermuizen (meervleermuis, ingekorven vleermuis en vale vleermuis).

Wat staat in de natuurdoelanalyse Sint Pietersberg & Jekerdal?

De NDA richt zich op de stikstofgevoelige habitattypen en soorten in het Natura 2000-gebied. Dit zijn de vijf aangewezen habitattypen en de Habitatrichtlijnsoort Spaanse vlag. Stikstofdepositie, versnippering⁵ en het recreatieve gebruik van het gebied zijn volgens de NDA de belangrijkste knelpunten voor deze natuurdoelen. Daarnaast zijn verzuring (voor heischrale graslanden) en de aanvoer van stikstof- en fosfaatrijk water knelpunten voor de natuurdoelen. Verder blijkt het terugdringen van opslag een uitdaging voor beheerders. Voor de Spaanse vlag zijn aantasting van het leefgebied door bijvoorbeeld maaien en intensief begrazen en het inwaaien en inspoelen van pesticiden een probleem.

In de NDA is een lijst beheermaatregelen opgenomen waarvan er veel in uitvoering zijn. Dit gaat vooral om een vergrote afvoer van organische stof (door intensivering van het maai- en begrazingsbeheer en het verwijderen van opslag) en verder om maatregelen als kleinschalig plaggen. Deze maatregelen komen grotendeels uit het Programma Aanpak Stikstof (2015-2021) en zijn daarom al een aantal jaren geleden geprogrammeerd. Deze overlevingsmaatregelen zijn bedoeld om de natuurlijke successie te remmen die onder invloed van de hoge stikstofdepositie wordt versneld. Verder zijn in de NDA maatregelen opgenomen (SPUK, vanaf 2021)⁶ voor het uitbreiden en verbinden van habitattypen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het verwerven en inrichten van het Natuurnetwerk Jekerdal. Volgens de NDA is deze maatregel nog niet in uitvoering.

De NDA stelt dat ondanks uitgevoerde en geplande maatregelen verslechtering voor de habitattypen heischrale graslanden en eiken- en haagbeukenbossen niet is uitgesloten (eindoordeel 'Nee, tenzij'). Dit komt onder andere doordat de stikstofoverbelasting voor deze habitattypen de komende jaren nog voortduurt en de geplande maatregelen waarschijnlijk niet voldoende zijn om een afname van de natuurkwaliteit onder invloed van de overbelasting te voorkomen.

De NDA concludeert dat het vastgestelde maatregelenpakket verslechtering van de habitattypen pionierbegroeiingen op rotsbodempl, kalkgraslanden en glanshaverhooilanden voorkomt, maar dat aanvullende

¹ Het gaat om de habitattypen H6110* Pionierbegroeiingen op rotsbodempl, H6210 Kalkgraslanden, H6230* Heischrale graslanden, H6510A Glanshaver- en vossenhooilanden en H9160B Eiken-haagbeukenbossen en de Habitatrichtlijnsoorten H1078* Spaanse vlag, H1318 Meervleermuis, H1321 Ingekorven vleermuis, H1324 Vale vleermuis en H1337 Bever. De habitattypen en soorten met een * zijn prioritaire doelen.

² Natura 2000-doelen document, Ministerie van LNV, 2006.

³ Aanwijzingsbesluit PDN/2013-159, Microsoft Word - N2K159_DB HN Sint Pietersberg & Jekerdal (natura2000.nl).

⁴ Zwermen is het verschijnsel dat relatief grote aantallen vleermuizen van verschillende soorten in de herfst en het voorjaar op bepaalde locaties langere tijd rondvliegen waarbij onder andere wordt gepaard. De locaties waar dit gebeurt heten zwermlocaties.

⁵ Met versnippering wordt bedoeld de verspreide en geïsoleerde ligging van habitats en leefgebieden in combinatie met een klein oppervlakte.

⁶ SPUK staat voor Specifieke Uitvoeringsovereenkomst die de provincie met het rijk heeft gesloten binnen het 'Uitvoeringsprogramma Natuur'.

maatregelen nodig zijn voor het halen van de doelstellingen voor uitbreiding en verbetering (eindoordeel 'Ja, mits'). Voor de Spaanse vlag is het behoudsdoel met de geplande maatregelen volgens de NDA haalbaar.

Wat vindt de Ecologische Autoriteit van de natuurdoelanalyse en de conclusies?

De Ecologische Autoriteit waardeert de kwaliteit van de NDA, die onder hoge druk tot stand is gekomen. De NDA bevat een uitgebreide evaluatie van het actuele en beoogde doelbereik. De Ecologische Autoriteit constateert echter dat de NDA weinig inzicht geeft in de ontwikkeling van de natuurkwaliteit vanaf het referentiemoment (2004).

De Ecologische Autoriteit onderschrijft de conclusie in de NDA dat te hoge stikstofdepositie, versnippering en het intensieve recreatieve gebruik van het gebied belangrijke knelpunten zijn voor de natuurdoelen in Sint Pietersberg & Jekerdal. Uit de NDA blijkt dat de langdurige stikstofoverbelasting heeft geleid tot ophoping van stikstof in de bodem (vermesting). De overbelasting met stikstof is in de graslanden van Sint Pietersberg te zien aan een toename van vergrassing ten koste van zeldzame kruiden, een uitbreiding van algemene soorten ten koste van zeldzame soorten, verdichting van de vegetatie, toename van opslag en verruiging.

Uit de NDA blijkt dat intensief beheer en andere overlevingsmaatregelen nodig zijn om de effecten van stikstofoverbelasting te verminderen. Intensief beheer kan volgens de Ecologische Autoriteit echter negatieve gevolgen hebben voor andere natuurwaarden, zoals insecten. Ondanks deze maatregelen treedt bovendien toch nog vergrassing, verruiging en opslag en verdichting van de vegetatie op. De Ecologische Autoriteit constateert dan ook dat het nemen van bronmaatregelen voor stikstof urgent is.

De Ecologische Autoriteit constateert dat sommige knelpunten in de NDA niet aan de orde komen of onvoldoende zijn uitgewerkt. Zo heeft klimaatverandering waarschijnlijk nu al een negatief effect op de natuurkwaliteit. De effecten van recreatie komen in de NDA beperkt aan de orde, en bovendien gaat de NDA niet in op de mogelijke effecten van toekomstige recreatieve ontwikkelingen.

De Ecologische Autoriteit adviseert een actuele landschapsecologische systeemanalyse (LESA) op te stellen en knelpunten en maatregelen op lokaal niveau én systeemniveau in beeld te brengen. Kijk daarbij verder dan de lands- en gebiedsgrens. Werk op basis van de LESA een visie uit op het gebied als geheel, dus inclusief de aangrenzende Belgische Natura 2000-gebieden Caestert en Montagne de Saint Pierre, de ENCI-groeven en het aangrenzende Maasdal en het Nederlands Natuurnetwerk (NNN). Leid daaruit maatregelen af die het geheel versterken. Voor het nemen van maatregelen en behalen van de natuurdoelen is het nodig om deze in afstemming met de Belgische beheerders en bestuurders uit te voeren.

Een grondwatersysteemanalyse kan volgens de Ecologische Autoriteit inzicht bieden in de (herstel)potenties voor grondwaterafhankelijke natuur. De Ecologische Autoriteit constateert dat verdrogingsoorzaken in de huidige NDA zijn genoemd, maar niet zijn uitgediept. De NDA noemt de aanleg van het Albertkanaal en het verdwijnen van watermolens als verdrogingsoorzaken. Onbelicht blijft het effect van de diepe bemaling van de ENCI-groeven en de mogelijkheid om deze te reduceren of zelfs te staken. Onderzoek kan aantonen of met name het Jekerdal kan profiteren van minder bemaling in de voormalige groeven. Op de flanken van de groeven kunnen daardoor mogelijk nieuwe groeiplaatsen ontstaan voor kalkmoeras of andere vochtige habitats.

Uit de NDA blijkt dat er in de afgelopen jaren veel overlevingsmaatregelen binnen de gebiedsgrenzen zijn uitgevoerd. De Ecologische Autoriteit constateert dat een duidelijke beschrijving van de effectiviteit van de uitgevoerde maatregelen ontbreekt.

De Ecologische Autoriteit onderschrijft de conclusie in de NDA dat voor de habitattypen heischrale graslanden en eiken- en haagbeukenbossen verslechtering niet is uit te sluiten, ondanks de uitgevoerde en geplande maatregelen (eindoordeel 'Nee, tenzij'). Op basis van de NDA en het veldbezoek constateert de Ecologische

Autoriteit dat onder invloed van jarenlange overbelasting met stikstof kwaliteitsverlies van heischrale graslanden mogelijk al is opgetreden door vergrassing en verdichting van de vegetatie. De overbelasting met stikstof blijft ook in de komende jaren bestaan.

De Ecologische Autoriteit is het niet eens met het eindoordeel 'Ja, mits' voor de habitattypen pionierbegroeiingen op rotsbodem, kalkgraslanden en glanshaverhooilanden en Spaanse vlag. Dit eindoordeel houdt in dat verslechtering kan worden uitgesloten maar dat aanvullende maatregelen nodig zijn voor het binnen bereik houden van de instandhoudingsdoelen (uitbreiding en verbetering). De Ecologische Autoriteit is van mening dat noodzakelijke informatie over de ontwikkeling van de habitattypen en de effectiviteit van maatregelen ontbreekt, waardoor het eindoordeel niet navolgbaar is. Dit betekent dat het oordeel op dit moment 'Nee, tenzij' moet zijn.

De Ecologische Autoriteit constateert bovendien dat de omvang van het habitatype pionierbegroeiingen op rotsbodem door versnelde erosie mogelijk al is afgenomen. Ze is verder van mening dat verslechtering van de kwaliteit van kalkgraslanden niet is uitgesloten, gezien de jarenlange overbelasting met stikstof en de vergrassing, verruiging, opslag en verdichting van de graslandvegetatie die in de NDA én tijdens het veldbezoek van de Ecologische Autoriteit zijn waargenomen. Gezien de verlaging van de KDW voor dit habitatype is de overbelasting met stikstof bovendien hoger dan waarvan in de NDA wordt uitgegaan.

De Ecologische Autoriteit adviseert de NDA op de volgende punten aan te passen:

- **Onderbouwing en aanpassing conclusies.** Onderbouw de conclusie dat door de uitgevoerde en geplande maatregelen verslechtering voor een aantal habitattypen wordt voorkomen. Houd daarbij rekening met de kritische depositiewaarde die voor een aantal habitattypen naar beneden is bijgesteld. Pas de conclusie aan wanneer deze niet kan worden onderbouwd of wanneer blijkt dat effectieve maatregelen nog niet voldoende duidelijk zijn. Pas dan ook het eindoordeel aan van de drie habitattypen en soort waarvoor het eindoordeel nu 'Ja, mits' of positief is.
- **Analyse van de ontwikkeling en meetbare doelen.** Geef inzicht in de omvang en kwaliteit van de habitattypen bij aanmelding van het Natura 2000-gebied (2004) én in de huidige situatie. Betrek hierbij ook oudere informatie over het gebied. Leid hieruit de trendmatige ontwikkeling van de natuurdoelen af. Geef een concrete invulling aan de uitbreidings- en verbeterdoelstellingen van habitattypen.
- **Inzicht in het landschapsecologische systeem.** Neem een landschapsecologische systeemanalyse (LESA) op waaruit blijkt wat de onderlinge relaties zijn die de toestand van het gebied en de ontwikkeling van de natuurdoelen beïnvloeden. Beschrijf de landschapsecologische samenhang met het Belgische deel van het Natura 2000-gebied, de ENCI-groeven, het Natura 2000-gebied Maas bij Eijsden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) waarin dit geheel is ingebed. Gebruik de LESA om een visie te ontwikkelen op het gebied als geheel en om knelpunten, maatregelen op lokaal niveau én op systeemniveau te formuleren.
- **Inzicht in het grondwatersysteem.** Neem een grondwatersysteemanalyse op waaruit blijkt of en welke kansen er zijn voor grondwaterafhankelijke natuur, bijvoorbeeld in het Jekerdal. Voer een onderzoek uit, waaruit blijkt welke potenties een reductie of het stopzetten van de bemaling in de ENCI-groeven biedt voor de natuur en voor het behalen van de natuurdoelen die voor het Natura 2000-gebied zijn vastgesteld.
- **Kennisprogramma.** Stel een samenhangend kennisprogramma op dat een actueel inzicht biedt in gegevens- en kennishiaten en informatiebehoefte. Evalueer de bestaande monitoring en neem een (eventueel bijgesteld) monitoringsprogramma op in het kennisprogramma.

De Ecologische Autoriteit concludeert op basis van de NDA dat voor alle stikstofgevoelige natuurdoelen geldt dat, ondanks de uitgevoerde en geplande maatregelen, verslechtering niet is uit te sluiten. Ook worden de uitbreidings- en verbeteringsdoelstellingen niet gehaald met de uitgevoerde en geplande maatregelen. Het is wettelijk niet toegestaan om te wachten met het treffen van maatregelen totdat daadwerkelijk verdere verslechtering is opgetreden.⁷

⁷ Zie paragraaf 3 van de [Interpretation Guide Natura 2000-beheer](#) en dit arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie: C-418/04.

Omdat verslechtering moet worden voorkomen, adviseert de Ecologische Autoriteit om niet langer te wachten met het uitvoeren van maatregelen, waarvan zeker is dat ze nodig en effectief zijn. Hiermee kan ook voorkomen worden dat het behalen van de doelen moeilijker wordt. Dit geldt bijvoorbeeld voor:

- Bronmaatregelen om de stikstofdepositie te verminderen.
- Voortzetting van de overlevingsmaatregelen uit de NDA als extra begrazing, extra nabeweiding, extra maaien en afvoeren, plaggen en chopperen, bosbeheer gericht op de afvoer van stikstof en het verbeteren van de lichtinval.
- Het realiseren van het NNN in het Jekerdal. Het verwerven en inrichten van het Natuurnetwerk (NNN) Jekerdal is een belangrijke maatregel is om de natuurdoelen in Sint Pietersberg & Jekerdal te behalen. Benut kansen voor natuur die volgen uit de analyse van het grondwatersysteem.
- Maatregelen uit het onderzoek naar de potenties van de graslanden in Sint Pietersberg & Jekerdal (Vergeer et al. 2024).⁸ Het gaat om maatregelen die zijn gericht op de uitbreiding en het vergroten van de soortenrijkdom van graslanden, zoals extra maai- en afvoerbeheer, uitmijnen, diepmaaien, recreatieve zonering, plaggen en het inbrengen van maaisel van soortenrijke graslanden.
- Maatregelen om de aanvoer van met stikstof en fosfaat verontreinigd water naar onder andere de uitbreidingslocatie voor heischraal grasland op de Cannerberg te beperken. Het gaat om maatregelen als het inrichten van een bufferzone of de opvang van run-off en interflow⁹ langs de rand van het plateau.
- Het realiseren van uitbreiding van habitat en leefgebied en ecologische verbindingen binnen en buiten het gebied.
- Maatregelen binnen het gebied om kwaliteitsverlies door recreatie te beperken (zonering en begeleidende voorzieningen).
- Het ontwikkelen van extra natuur, groen en geleidende voorzieningen binnen en buiten het gebied om de recreatieve druk op het Natura 2000-gebied zelf te beperken.

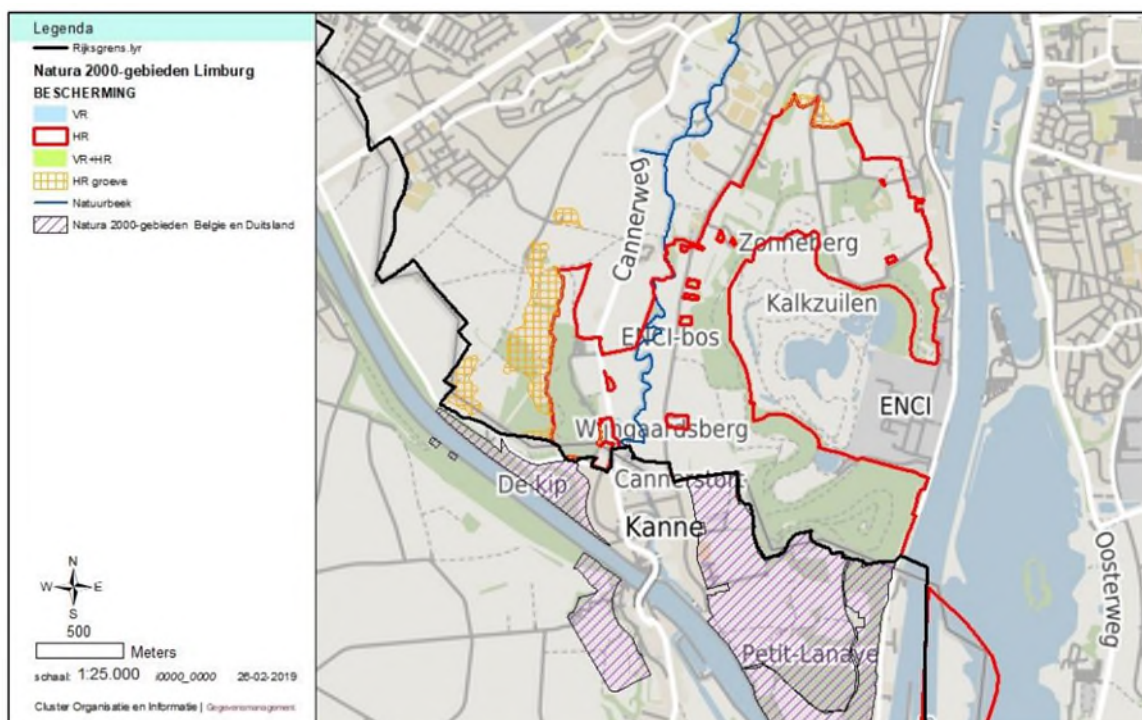
Gebruik de LESA en de overkoepelende visie om aanvullende maatregelen te formuleren voor het realiseren van extra ecologische verbindingen, het concreet maken van de uitbreidingsdoelstelling en het realiseren van extra natuur, groen en geleidende voorzieningen om de recreatieve druk te beperken. Houd bij de uitwerking van maatregelen rekening met de effecten van klimaatverandering op de natuurdoelen.

Leeswijzer bij het vervolg van dit advies

Hoofdstuk 2 bevat, per onderdeel van de NDA, hoe bovenstaand advies uitwerkt. In hoofdstuk 3 staan adviezen van de Ecologische Autoriteit voor het provinciale gebiedsprogramma.

⁸ P. Vergeer, M. de Jong, J. Schaminée, L. van den Berg. Potenties en knelpunten voor de graslanden van de Sint Pietersberg. Onderzoek naar mogelijkheden voor het vergroten van de soortenrijkdom op basis van de bodemchemie, landschappelijke ligging en herstelmaatregelen zoals het aanbrengen van maaisel. In dit onderzoek zijn specifiek per perceel op basis van de potenties en bodem-chemisch onderzoek maatregelen benoemd die moeten leiden tot kwaliteitsverbetering en uitbreiding van kalkgraslanden, heischrale graslanden en glanshaverhooiland.

⁹ Run-off is waterafvoer over het maaiveld; interflow is ondiepe grondwaterstroming boven een slecht doorlatende laag.

Figuur 1: Ligging en begrenzing Natura 2000-gebied Sint Pietersberg & Jekerdal. Het Nederlandse Natura 2000-gebied sluit aan op het Plateau van Caestert in Vlaanderen en Montagne Saint-Pierre in Wallonië, die ook onderdeel uitmaken van het Europese Natura 2000 netwerk. Bron: Natuurdoelanalyse Natura 2000 Sint Pietersberg & Jekerdal.

Waarom een natuurdoelanalyse?

Het Rijk ziet dat de kwaliteit van natuur onder druk staat, onder meer als gevolg van intensief gebruik van land en water, emissies van stikstof en klimaatverandering. Met de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) en het bijbehorende verbeterprogramma¹⁰ wil Nederland die negatieve trend keren.

In die regelgeving is ook vastgelegd dat per Natura 2000-gebied een zogenoemde natuurdoelanalyse (NDA) moet worden gemaakt. Daaruit moet blijken wat de actuele natuurkwaliteit is, welke knelpunten ('drukfactoren') er zijn en hoe de natuurdoelen voor dat gebied kunnen worden behaald. Een NDA is input voor een gebiedsprogramma waarin wordt opgenomen welke maatregelen¹¹ daadwerkelijk genomen zullen worden.

Waarom een advies van de Ecologische Autoriteit?

De provincie Limburg heeft de NDA over Sint Pietersberg & Jekerdal voorgelegd aan de Ecologische Autoriteit. De Ecologische Autoriteit toetst of in de NDA alle essentiële ecologische informatie werd betrokken waarmee het bevoegd gezag later goed onderbouwde besluiten kan nemen over onder meer gebiedsplannen en gebiedsprogramma's.¹² In de bijlage bij dit advies staan de werkwijze, samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt zijn te vinden door nummer 5046 op www.ecologischeautoriteit.nl in te vullen in het zoekvak.

¹⁰ Het [programma Stikstofreductie en Natuurverbetering](#). Dit programma geeft invulling aan de Wsn. In deze wet is vastgelegd dat de stikstofdepositie omlaag gebracht moet worden en de natuur verbeterd moet worden om de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen en soorten (alsnog) te realiseren.

¹¹ Zie voor de reikwijdte van deze maatregelen de [Interpretation Guide Natura 2000-beheer](#), paragraaf 2.4: 'de instandhoudingsmaatregelen kunnen de vorm aannemen van "passende wettelijke, bestuursrechtelijke of op een overeenkomst berustende maatregelen" en "zo nodig" de vorm van "passende beheersplannen".'

¹² Zie het [Instellingsbesluit](#) van de Ecologische Autoriteit.

De Ecologische Autoriteit is zich bewust van de hoge druk en onzekere politieke en maatschappelijke ontwikkelingen waaronder de NDA's van de provincies tot stand moesten komen. Zij waardeert de onder die omstandigheden geleverde kwaliteit. Desondanks onderwerpt de Ecologische Autoriteit de NDA's aan een gedetailleerd wetenschappelijk-ecologisch oordeel. De NDA's vormen een belangrijke onderlegger voor de effectiviteit en doelmatigheid van het (regionale) natuurbeleid, voor de kwaliteit van de politiek-bestuurlijke afweging van maatregelen én voor het succes van gebiedsprocessen met alle belanghebbenden. Goede informatie in de NDA is daarmee een randvoorwaarde voor de kwaliteit van de besluitvorming en voor het samen met anderen (bestuurders, burgers en ondernemers) werken aan een goede natuur- en leefkwaliteit van het hele landelijk gebied.

2. Toelichting per onderdeel van de NDA

In dit hoofdstuk licht de Ecologische Autoriteit haar advies toe. Informatie die moet worden aangevuld, staat in een tekstkader. Naar het oordeel van de Ecologische Autoriteit is deze ecologische informatie essentieel om het belang van beschermde natuur volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming door de provincie Limburg over het gebiedsplan voor Sint Pietersberg & Jekerdal.

2.1 Algemene opmerkingen over de vorm en navolbaarheid

De Ecologische Autoriteit is zich bewust van de hoge druk en beleidsmatige onzekerheid waaronder de NDA's tot stand moesten komen. Zij waardeert de onder die omstandigheden geleverde kwaliteit waarbij ook de terreinbeheerders betrokken zijn geweest. Uit de NDA blijkt dat er samen met de terreinbeheerders met veel inzet gewerkt wordt aan het behoud en herstel van de stikstofgevoelige natuurdoelen.

De Ecologische Autoriteit constateert dat de NDA Sint Pietersberg & Jekerdal sterk leunt op het rapport Doelbereik Natura 2000 Sint Pietersberg & Jekerdal. Omdat het doel en de gewenste inhoud van de NDA's en van de Doelbereik-rapportages slechts gedeeltelijk overlappen, voldoet de NDA maar gedeeltelijk aan de inhoudsvereisten uit de Handreiking natuurdoelanalyses.¹³

Maak de NDA zelfstandig leesbaar door informatie op te nemen over het voorkomen van habitattypen en soorten, de ontwikkeling van de natuurdoelen in de tijd, het landschapsecologische systeem en maak de bijbehorende knelpunten duidelijk. Hieruit volgen de maatregelen die nodig zijn om de natuurdoelen te halen.

2.2 Referentie en instandhoudingsdoelen

De referentie en de betekenis daarvan voor de doelen

De referentiedatum is voor Habitatrictlijngebieden het moment dat het gebied door de Europese Commissie is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang (hierna: moment van 'aanmelden').¹⁴ Voor Vogelrichtlijn-doelen vormt in principe het moment van *aanwijzen* de referentie.¹⁵ De referentiedata zijn belangrijk om te kunnen bepalen hoe het Natura 2000-gebied ervoor staat. Daarom is het van belang om voor de referentiedata zo goed mogelijk een T₀ te bepalen. In algemene zin geldt het volgende:

- Voor het **verslechtingsverbod** is de T₀ het basisniveau; ten opzichte hiervan mag in ieder geval geen verslechtering optreden.¹⁶ Trends in het natuurgebied, zowel op het gebied van de ontwikkeling van planten en dieren, maar ook abiotische trends, kunnen een maatstaf zijn voor verslechtering.
- Een **behoudsdoelstelling** valt samen met de referentie, de T₀. Inzicht in de T₀ maakt het dan mogelijk de behoudsdoelstelling SMART te maken.
- Voor een **verbeterdoelstelling (kwaliteit)** dan wel **uitbreidingsdoelstelling (oppervlakte/omvang)** is de T₀ niet het doel, maar moet ten opzichte van de T₀ een verbetering of uitbreiding worden gerealiseerd.
- Voor **instandhoudingsdoelstellingen die later, met een wijzigingsbesluit**, zijn toegevoegd, is de referentie afhankelijk van het wijzigingsbesluit. Als de reden voor het toevoegen is dat het habitatype of leefgebied pas na de referentiedatum in het Natura 2000-gebied is ontstaan, dan vormen de natuuroppervlakte

¹³ Handreiking Natuurdoelanalyse. Bedoeld voor de eerst cyclus NDA. Bij12, 2022.

¹⁴ Zie artikel 4 lid 5 Habitatrictlijn. In de praktijk wordt in Nederland het moment van aanwijzing gebruikt, vaak jaren later. Dat dit niet correct is, heeft de Ecologische Autoriteit in haar advies over de Handreiking Natuurdoelanalyse nog niet naar voren gebracht, maar wel in haar advies 'Doen wat moet én kan' (26 januari 2024, te raadplegen [via haar website](#), zie met name paragraaf 1.1 van de Bijlage).

¹⁵ Tenzij dat moment voor 10 juni 1994 ligt. In dat geval is 10 juni 1994 de referentiedatum.

¹⁶ Als in een gebied een betere staat van de natuur is bereikt, dan is volgens de Europese Commissie in principe die verbeterde staat de referentie voor het verslechtingsverbod. Zie de *Interpretation Guide Natura 2000-beheer*, paragraaf 3.5.

en -kwaliteit op dat latere moment de referentie voor de nieuwe doelen. Als het wijzigingsbesluit echter een correctie is op het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit (en dus geen actualisatie), zoals het wijzigingsbesluit voor aanwezige waarden uit 2022, dan geldt voor de toegevoegde waarden hetzelfde referentiemoment als voor de eerder vastgelegde doelen.

In het Aanwijzingsbesluit voor Sint Pietersberg & Jekerdal zijn de instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd in termen van 'behoud' of 'uitbreiding' van oppervlakte en 'behoud' of 'verbetering' van kwaliteit. Kwantitatieve doelen ontbreken in het Aanwijzingsbesluit. SMART-geformuleerde doelen¹⁷ zorgen ervoor dat de provincie weet waarop en hoe ze in het gebiedsprogramma moet sturen. Om te kunnen bepalen of deze doelen gehaald worden moet bovendien duidelijk zijn wat op de 'referentiedatum' de staat van de natuur was, en hoe sindsdien de trendmatige ontwikkelingen in het gebied zijn.

In de NDA wordt, in overeenstemming met de Handreiking natuurdoelanalyses, alleen ingegaan op stikstofgevoelige habitattypen en -soorten. De niet-stikstofgevoelige soorten (bever, meervleermuis, ingekorven vleermuis en vale vleermuis) blijven in de NDA buiten beschouwing.

De Ecologische Autoriteit adviseert om alle Habitatrichtlijnsoorten (dus ook de niet-stikstofgevoelige) in de NDA aan bod te laten komen, om zodoende een compleet beeld van alle natuurdoelen in het gebied te krijgen. Dit draagt bij aan een samenhangend maatregelenpakket, met positieve effecten op alle natuurdoelen.

Bepaal de referentiesituatie

Het gebied is op 7 december 2004 aangemeld als Natura 2000-gebied en is op 4 juli 2013 als Habitatrichtlijngebied aangewezen. Zoals in het tekstblok hierboven beschreven is het moment van aanmelden de referentiedatum voor de habitattypen en soorten.

In de NDA is de habitattypenkaart uit het Natura 2000-beheerplan 2021-2027 als referentie genomen. De provincie Limburg heeft aangegeven dat deze habitattypenkaart is gemaakt op basis van een kartering uit 2015. Hierdoor ontbreekt een beeld van de staat van instandhouding op het referentiemoment (2004).

De Ecologische Autoriteit adviseert om vegetatiegegevens en onderzoeken uit de periode rond 2004 te gebruiken om de referentiesituatie te bepalen voor wat betreft omvang en kwaliteit van de habitattypen. Er is veel informatie beschikbaar die kan worden gebruikt bij deze reconstructie.¹⁸

Vul verbeter- en uitbreidingsdoelstelling in

Gebiedspecifieke doelen moeten nog concreter, landelijke doelen komen er nog bij

Voor diverse gebiedsdoelen van Sint Pietersberg & Jekerdal gelden uitbreidings- en verbeteringsdoelstellingen. Als zo'n doel opgenomen is voor een gebied, dan was op het moment van aanmelden al duidelijk dat de kwaliteit en/of de oppervlakte van de habitattypen niet goed was. Het realiseren van verbeterings- en uitbreidingsdoelen is dan ook nodig voor het behalen van de doelen van het gebied én de landelijke gunstige staat van instandhouding.

Het Ministerie van LNVN (voormalig LNV) werkt aan een actualisatie van het natuurdoelendocument die ertoe moet leiden dat de gunstige landelijke staat van instandhouding voor de N2000-doelen wordt gerealiseerd. Dit betekent voor dit gebied dat aan de 'eigen' verbeter-/uitbreidingsdoelen mogelijk nog landelijke doelen worden toegevoegd.¹⁹

¹⁷ Specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.

¹⁸ Bijvoorbeeld in het Natuurhistorisch Maandblad en De Levende Natuur. In het recente onderzoek naar graslandpotenties door Vergeer et al. (2024) is aanvullende informatie opgenomen die meer licht werpt op trends, waaronder een globale vegetatiekartering uit 1950.

¹⁹ Anticipeer hier in het beleidstraject op.

Voor de habitattypen pionierbegroeiingen op rotsbodem, kalkgraslanden, heischrale graslanden en glanshaverhooilanden gelden uitbreidings- en verbeterdoelstellingen. Het is belangrijk de uitbreidings- en verbeterdoelstellingen concreet uit te werken. In het beheerplan is de uitbreidingsdoelstelling gekwantificeerd en zijn uitbreidingslocaties opgenomen. De Ecologische Autoriteit adviseert ook de verbeterdoelstellingen concreet en meetbaar uit te werken.

Werk de verbeterdoelstellingen concreet uit en houd daarbij rekening met de ecologische potenties van het gebied. Beschouw hierbij ook de groeve en de arealen die binnen afzienbare tijd voor de natuur beschikbaar (kunnen) komen, zoals nog te realiseren Natuurnetwerk. Integreer dit met de uitwerking van de uitbreidingsdoelstelling die in het Natura 2000-beheerplan is opgenomen. Betrek in de uitwerking van de uitbreidings- en verbeteringsdoelstellingen de kansen die in het grasland potentieonderzoek (Vergeer et al. 2024) zijn gesignaleerd.

Trends in de oppervlakte en kwaliteit van habitattypen

In een NDA moet de trend/ontwikkeling van de omvang en kwaliteit van habitattypen worden vastgesteld. Zo kan worden bepaald of er verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie heeft plaatsgevonden.²⁰

De Ecologische Autoriteit constateert dat in de NDA informatie over de (trendmatige) ontwikkeling in de omvang en kwaliteit van habitattypen ontbreekt. Bovendien bevat de NDA geen informatie over de omvang en kwaliteit van habitattypen in de referentiesituatie en in de huidige situatie. Wél is in de NDA op basis van NDFF-data²¹ vastgesteld wat de verspreidingstrend van kenmerkende soorten in de periode 2004-2021 is, en of het aantal kenmerkende soorten in de periode 2004-2021 is toegenomen. Overigens betreft het hier alleen plantensoorten, geen diersoorten die minstens zo kenmerkend zijn voor de genoemde habitattypen.

Maak de ontwikkeling van de omvang en kwaliteit van de habitattypen tussen de referentiesituatie (T_0) en de huidige situatie inzichtelijk. Betrek bij de analyse oude en recente karteringen en vegetatieopnames, trends in abiotische omstandigheden, de ontwikkeling van gebiedseigen typische soorten en andere kwaliteit- en procesindicatoren. Neem daarom ook informatie op over kenmerkende diersoorten.²²

2.3 Inzicht in het landschapsecologische systeem

De informatie over de opbouw en werking van het landschapsecologische systeem is essentieel in de NDA, omdat hieruit blijkt wat de onderlinge relaties zijn die de toestand van het gebied en de ontwikkeling van de natuurdoelen beïnvloeden. De huidige NDA bevat geen landschapsecologische systeemanalyse (LESA) of andere vorm van systeemanalyse. Daardoor geeft de NDA onvoldoende inzicht in drukfactoren/knelpunten en noodzakelijke maatregelen, die op systeemniveau spelen.

Het Natura 2000-gebied Sint Pietersberg & Jekerdal sluit aan op de vergelijkbare Natura 2000-gebieden in België (Natura 2000-gebied Caestert in Vlaanderen en Montagne Saint-Pierre in Wallonië). De Ecologische Autoriteit constateert dat de NDA zich beperkt tot het Nederlandse deel van het Natura 2000-gebied terwijl het voor het realiseren van de natuurdoelen nodig is maatregelen in nauw contact met de Belgische beheerders en bestuurders uit te voeren. Bovendien ontbreekt in de NDA een beschrijving van de ecologische relatie en samenhang tussen Sint Pietersberg & Jekerdal en de mergelgroeve en het nabijgelegen Natura 2000-gebied Maas bij Eijsden.

²⁰ Dit moet volgens de Handreiking gebeuren voor de omvang en kwaliteit van habitattypen (uitgedrukt in vegetatie, abiotische kenmerken, typische soorten en overige kenmerken van goede structuur en functie). Handreiking Natuurdoelanalyse. Bedoeld voor eerste cyclus NDA. Versie 4, 2022.

²¹ NDFF staat voor Nationale Databank Flora en Fauna.

²² Hierover is veel informatie te vinden in bijvoorbeeld jaargangen van het Natuurhistorisch Maandblad en De Levende Natuur.

De Ecologische Autoriteit adviseert dan ook een LESA op te stellen waarin ook de landschapsecologische interactie en samenhang met de aangrenzende Belgische Natura 2000-gebieden Caestert en Montagne de Saint Pierre, het Natura 2000-gebied Maas bij Eijsden, de groeve en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) zijn opgenomen. Benut als basis van de LESA diverse onderzoekrapportages die in de loop der jaren zijn verschenen en gebiedskennis van bijvoorbeeld beheerders en gebiedsecologen. Neem in de LESA een beschrijving van het grondwatersysteem op (zie paragraaf 2.4). Maak hierbij onderscheid in de verschillende deelgebieden (Jekerdal, Cannerbos en Sint Pietersberg) en geef aan wat de landschapsecologische samenhang tussen deze deelgebieden is.

De LESA is belangrijk omdat op deze manier eenduidig een lijn kan worden getrokken van de locatie van habitattypen naar drukfactoren en vervolgens effectieve maatregelen. Het helpt bovendien nieuwe maatregelen te benoemen, bijvoorbeeld:

- De Belgische Natura 2000-gebieden herbergen plaatselijk zeer soortenrijke habitattypen. Uitwisseling met deze soortenrijke habitattypen kan het herstel van de Nederlandse habitattypen versnellen.
- In de groeve, die nu niet de status van natuurgebied heeft, kunnen mogelijk wél habitattypen zoals pionierbegroeiingen op rotsbodem tot ontwikkeling worden gebracht.

Een belangrijk knelpunt als stikstofdepositie heeft waarschijnlijk ook al vóór het moment van aanmelden (2004) voor een verstoorde situatie gezorgd (zie ook trends en referenties hierover in Vergeer et al. 2024).²³ De Ecologische Autoriteit adviseert daarom niet alleen de situatie in 2004 te reconstrueren maar ook verder in de tijd terug te gaan. Deze informatie biedt inzicht in abiotische veranderingen die hebben plaatsgevonden, veranderingen in de natuurkwaliteit die hiermee samenhangen, knelpunten voor de natuurkwaliteit én maatregelen die nodig zijn voor herstel, uitbreiding en verbetering.

In opdracht van Natuurmonumenten is recent een onderzoek uitgevoerd naar de potenties en knelpunten voor de grasland habitattypen op de Sint-Pietersberg (Vergeer et al. 2024). Hierin is gedetailleerd naar bodemchemie, vegetatiesamenstelling en landschappelijke ligging gekeken om te komen tot mogelijke uitbreidingslocaties van de genoemde habitattypen. Ook zijn pasklare adviezen gegeven voor beheermaatregelen en mogelijkheden voor herintroductie.

De Ecologische Autoriteit adviseert een actuele landschapsecologische systeemanalyse op te stellen waarin de samenhang tussen de natuur en de omgevingsfactoren is beschreven. Breng knelpunten en maatregelen op lokaal niveau en op systeemniveau in beeld. Kijk daarbij verder dan de lands- en gebiedsgrens. Maak gebruik van historische gegevens om inzicht te krijgen in de gevolgen van abiotische veranderingen op de natuurkwaliteit.

Gebruik de landschapsecologische systeemanalyse voor een visie op het gebied als geheel, dus inclusief de twee Belgische Natura 2000-gebieden, de mergelgroeve en het aangrenzende Maasdal en het Natuurnetwerk. De Ecologische Autoriteit adviseert een dergelijke visie op te stellen en daaruit maatregelen af te leiden die het geheel versterken. Het bevorderen van de ecologische uitwisseling is daarin een duidelijke kans.

Neem de belangrijkste uitkomsten van het recente grasland potentieonderzoek van Vergeer et al. (2024) in de NDA op.

Gebruik WEnR-systematiek in de NDA

De NDA is grotendeels gebaseerd op het rapport Doelbereik Natura 2000 Sint Pietersberg & Jekerdal en de gebiedsanalyse. In de NDA is het actuele en beoogde doelbereik voor dit gebied beschreven op basis van een

²³ Vergeer, P., M. de Jong, J. Schaminée & L. van den Berg, 2024. Potenties en knelpunten voor de graslanden van de Sint-Pietersberg. Onderzoek naar mogelijkheden voor het vergroten van de soortenrijkdom op basis van bodemchemie, landschappelijke ligging en mogelijke herstelmaatregelen. Wageningen University and Research.

door WEnR ontwikkelde methode²⁴. Dit is een evaluatie van de mate van doelbereik, en niet van de ecologische processen die hiertoe geleid hebben. Doordat er maar één systematische vegetatiekartering voor het gebied beschikbaar is, komen trends niet of nauwelijks in beeld. De Ecologische Autoriteit constateert dat daardoor een helder inzicht in de trends (zie paragraaf 2.2) of effecten van maatregelen ontbreken.

Daarnaast kan met een analyse van soorten op km²-schaal, zoals in de huidige NDA is gedaan in navolging van de WEnR-systematiek, niet of nauwelijks worden beoordeeld of zich ook werkelijk een verbetering of een verslechtering van een bepaald habitattype hebben voorgedaan. De Ecologische Autoriteit constateert dat uit de uitgevoerde analyse de knelpunten niet duidelijk en expliciet per habitattype in beeld komen. Bovendien ontbreken in de NDA de onderliggende oorzaken van knelpunten. Hiervoor is het genoemde inzicht in het landschapsecologische systeem essentieel.

2.4 Drukfactoren

Stikstofdepositie

Aanpassing van de kritische depositiewaarden

Onlangs zijn de KDW's voor verschillende habitattypen en leefgebieden van soorten op basis van nieuw wetenschappelijk onderzoek nader ingevuld.²⁵ Dit is verwerkt in de nieuwe versie van AERIUS Monitor (5 oktober 2023), samen met onder andere de nieuwe cijfers over de totale stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. De nieuwe KDW's en nieuwe cijfers over de totale depositie waren op het moment van opstellen van de NDA nog niet beschikbaar. Toch zijn deze relevant voor de actuele opgave voor dit gebied. De KDW's voor vier van de vijf habitattypen van Sint Pietersberg & Jekerdal zijn naar beneden aangepast. Geef aan wat dit betekent voor de opgave voor het gebied.²⁶ Omdat AERIUS jaarlijks wordt aangepast, is het nodig om de cijfers ook in toekomstige versies van de NDA actueel te houden.

Op (nagenoeg) de gehele oppervlakte heischrale graslanden en eiken-haagbeukenbos treedt volgens de NDA tot na 2030 stikstofoverbelasting op. Stikstofoverbelasting treedt ook op een deel van het areaal pionierbegroeiingen op rotsbodem, kalkgraslanden en glanshaverhooilanden op. Volgens de NDA is stikstof dan ook een belangrijke drukfactor voor alle habitattypen én het leefgebied van de Spaanse vlag.

Uit de NDA blijkt dat de langdurige stikstofoverbelasting in de afgelopen decennia heeft geleid tot ophoping van stikstof in de bodem (vermesting). De vermesting komt onder andere tot uiting in een toename van de biomassa-productie, vergrassing, een uitbreiding van algemene soorten ten koste van zeldzame soorten, toename van opslag en verzuuring. Omdat de bodems waar heischrale graslanden voorkomen minder buffercapaciteit hebben, bestaat in heischrale graslanden bovendien het risico dat stikstofoverbelasting leidt tot verzuring.

De NDA maakt volgens de Ecologische Autoriteit duidelijk hoe de habitatkwaliteit wordt aangetast door de overbelasting met stikstof. Dit was tijdens het veldbezoek van de Ecologische Autoriteit bijvoorbeeld te zien aan vergrassing, de aanwezigheid van een stikstofminnende soorten, verzuuring, opslag en verdichting/vervilt van de graslandvegetatie. In de kalkgraslanden profiteert de snelgroeiende grassoort gevinde kortsteel van de hoge stikstofdepositie door een dichte vegetatie te vormen. Door de verdichting en verzuiging van de vegetatie als

²⁴ Bijlsma, R.J., J.A.M. Jansen, 2021, Ecologisch beoordelingskader voor doelbereik in Natura 2000-gebieden. Wageningen Environmental Research, Wageningen.

²⁵ Wamelink et al, 2023. <https://research.wur.nl/en/publications/overzicht-van-kritische-depositiewaarden-voor-stikstof-toegepast->.

²⁶ In het gebied kunnen specifieke omstandigheden aan de orde zijn die zorgen dat ondanks een overschrijding van de KDW, toch een goede kwaliteit aanwezig kan zijn. Let op bij de vaststelling van de KDW voor het type natuur, of niet al met deze omstandigheden is rekening gehouden; deze omstandigheden mogen dan namelijk niet nogmaals meegenomen worden voor het gebied.

gevolg van stikstofdepositie zijn in de afgelopen decennia met name warmte minnende insecten verdwenen uit de kalkgraslanden.

De Ecologische Autoriteit constateert dat de reductieopgave voor stikstofdepositie groter is geworden door de verlaging van de kritische depositiewaarde (KDW) voor drie van de vijf habitattypen die in Sint Pietersberg & Jekerdal voorkomen (zie eerder tekstkader).²⁷

De NDA beschrijft dat een intensief beheer van maaien en afvoeren en begrazen nodig is om de negatieve effecten van stikstofoverbelasting tegen te gaan.²⁸ Intensief beheer en andere overlevingsmaatregelen, die nodig zijn om de effecten van stikstofoverbelasting te verminderen, hebben echter negatieve gevolgen voor andere natuurwaarden (zie paragraaf 2.5). Bovendien treedt ondanks al deze maatregelen toch nog vergrassing, verruiging en opslag en verdichting van de vegetatie op. De Ecologische Autoriteit constateert dan ook dat het nemen van bronmaatregelen voor stikstof urgent is.

Maak een actualisatie van de stikstofbelasting onder andere op basis van de nieuwe KDW's en nieuwe cijfers over de totale depositie en breng de benodigde vermindering van de stikstofdepositie expliciet in kaart.

Recreatie

De Sint Pietersberg aan de rand van Maastricht is een toeristische trekpleister. In de NDA is recreatie dan ook als drukfactor benoemd voor de habitattypen pionierbegroeiingen op rotsbodems en kalkgraslanden. Volgens de NDA vormen het overmatig belopen van de rotsranden van de Duivelsgrot en overmatige betreding een knelpunt voor schraallandvegetaties. Bovendien wordt overlast geconstateerd zoals picknicken, het achterlaten van afval, vuurtje stoken en mountainbiken buiten de aangegeven paden en tijden.

De Ecologische Autoriteit is van mening dat recreatie als drukfactor in de NDA onvoldoende wordt belicht. Zo wordt in recent uitgevoerd onderzoek (Vergeer et al. 2024) recreatie als knelpunt aangegeven voor heischrale graslanden (het habitatype komt regelmatig dicht naast paden voor). In dit onderzoek wordt naast eerdergenoemde knelpunten als betreding ook bodemverrijking met stikstof en fosfaat door hondenpoep als mogelijk knelpunt genoemd. Tijdens het veldbezoek van de Ecologische Autoriteit zijn verder ook voorbeelden genoemd van vernielingen die in de bossen plaatsvinden, en van mountainbiken in de hellingbossen.²⁹ Verder kwam tijdens het veldbezoek naar voren dat handhaving een uitdaging is.

De Ecologische Autoriteit constateert verder dat de NDA niet ingaat op de mogelijke effecten van toekomstige recreatieve ontwikkelingen. Tijdens het veldbezoek bleek dat het recreatieve gebruik sinds de coronapandemie is toegenomen. De vraag naar recreatie in de natuur neemt naar verwachting ook de komende jaren nog verder toe, gezien de ligging dichtbij Maastricht. De aanleg van een recreatieve voet- of fietsbrug over het Albertkanaal zal waarschijnlijk leiden tot een verdere toename van het aantal recreanten met mogelijke gevolgen voor de natuurdoelen. Maatregelen om deze extra toestroom te geleiden, zijn in de plannen niet uitgewerkt.

De Ecologische Autoriteit adviseert duidelijk uit te werken wat de versturende werking van recreatie is, waar dit plaatsvindt en wat de effecten zijn voor alle instandhoudingsdoelen die voor het gebied zijn vastgesteld (dus ook bijvoorbeeld vleermuizen). Neem hierin ook de effecten van toekomstige recreatieve ontwikkelingen mee en formuleer op basis hiervan maatregelen om de verstoring van de kwetsbare natuur te beperken.

²⁷ Het gaat om een verlaging van de KDW voor de habitattypen H6210 kalkgraslanden (van 1500 naar 1429 mol N/ha/jaar), H6230 heischrale graslanden (van 857 naar 714 mol N/ha/jaar) en H6510A glanshaverhooilanden (van 1429 naar 1357 mol N/ha/jaar).

²⁸ Maaien is niet altijd mogelijk door te veel stenen en een te steile helling. Daarom wordt ook (druk)begrazing uitgevoerd. Met begrazing wordt echter minder stikstof afgevoerd.

²⁹ Vanuit de natuurbeheerders wordt als knelpunt aangegeven dat budget voor recreatieve voorzieningen en geleiding ontbreekt.

Voor adequate handhaving en communicatie over recreatie is een goede afstemming tussen provincie, gemeente en beheerder belangrijk.

Water

Waterkwaliteit

Volgens de NDA is run-off een knelpunt voor de uitbreidingslocatie van heischrale graslanden op de Cannerberg. Verder wordt waterkwaliteit niet als een knelpunt voor de habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten in Sint Pietersberg & Jekerdal genoemd.

Tijdens het veldbezoek heeft de Ecologische Autoriteit geconstateerd dat run-off vanaf de naastgelegen landbouwpercelen de kwaliteit van heischraal grasland op de Cannerberg nadelig beïnvloeden. Dit blijkt uit vergrassing en de aanwezigheid van een dichte vegetatie op locaties die recent zijn geplagd. De Ecologische Autoriteit verwacht dat de beoogde uitbreiding van glanshaverhooiland in het Jekerdal³⁰ eveneens kan worden beïnvloed door de aanvoer van stikstof en fosfaat via run-off en het grondwater. Deze aanvoer hangt samen met het landbouwkundig gebruik op de hoger gelegen landbouwgrond grenzend aan de het Natura 2000-gebied/op de Cannerberg.

De Ecologische Autoriteit adviseert meer inzicht te geven in de aanvoer van meststoffen via run-off en het grondwater, de effecten op de huidige natuurkwaliteit en de gevolgen voor het realiseren van de natuurdoelen op uitbreidingslocaties (waaronder het Jekerdal).

Grondwatersysteem

De NDA bevat een zeer beknopte beschrijving van het grondwatersysteem. Volgens de NDA kwamen vroeger langs de beide hellingen van het Jekerdal bron- en kwelsituaties voor. Verder staat in de NDA dat het Jekerdal als gevolg van de aanleg van het Albertkanaal in België gedeeltelijk is verdroogd. In de NDA is bovendien aangegeven dat de bodem van de ENCI-groeven onder de waterstand in de Maas ligt en dat de waterstand in de groeven kunstmatig laag wordt gehouden door water weg te pompen. Tijdens het veldbezoek van de Ecologische Autoriteit bleek dat ongeveer 900.000 m³ per jaar uit de groeven wordt weggepompt en op de Maas wordt geloosd. De huidige bemaling wordt door de Ecologische Autoriteit als weinig duurzaam beschouwd.

De Ecologische Autoriteit constateert dat een goede grondwatersysteemanalyse in de NDA met een oost-west (hydro-geologisch) profiel ontbreekt. Verder constateert dat de Ecologische Autoriteit dat de NDA niet verder ingaat op de jaarlijkse lozing van 900.000 m³ die nodig is om het waterpeil in de groeven op een niveau van 14,5 m +NAP te houden. Uit het Monitoringsplan 2020³¹ blijkt dat bij het volledig stopzetten van de wateronttrekking het peil in de groeven stijgt tot het niveau van het Maaspeil (ca. 45 m +NAP). Ook in de directe omgeving stijgt de grondwaterstand.

De Ecologische Autoriteit adviseert om meer inzicht te geven in het grondwatersysteem in het Natura 2000-gebied. Met name in het Jekerdal zelf en de hellingen van het Jekerdal zijn er waarschijnlijk kansen voor de ontwikkeling van grondwaterafhankelijke natuur, waaronder de vochtige variant van het glanshaverhooiland op de beoogde uitbreidingslocaties in het Jekerdal. Ze adviseert in de grondwatersysteemanalyse de volgende aspecten mee te nemen en op basis hiervan maatregelen te formuleren:

- Een oost-west hydro-geologisch profiel.
- De (gekwantificeerde) veranderingen in het grondwatersysteem die in het verleden hebben plaatsgevonden.

³⁰ Deze locaties zijn aangegeven in bijlage 2 van het Natura 2000-beheerplan voor Sint Pietersberg & Jekerdal.

³¹ Monitoringsplan voor de grondwateronttrekking uit de ENCI-groeven. RHDHV, 2020.

- Waterkwantiteit en waterkwaliteit in de Jeker, eveneens met het oog op natuurontwikkeling in het Jekerdal.

De Ecologische adviseert bovendien een analyse uit te voeren van verschillende varianten voor een reductie van de wateronttrekking (waaronder stopzetting) in de ENCI-groeve en de kansen/consequenties voor de natuur in het gebied.

Klimaatverandering

Door klimaatverandering nemen regenstormen, perioden met langdurige neerslag en perioden met droogte toe. Uit het veldbezoek van de Ecologische Autoriteit blijkt dat klimaatverandering nu al gevolgen heeft voor de natuur in Sint Pietersberg & Jekerdal:

- Door droogte in de afgelopen jaren was het niet altijd mogelijk om voldoende maaibeurten uit te voeren, omdat de graslanden te weinig waren gegroeid. Door de hoge stikstofdepositie is extra verschraling door maaien en afvoeren juist noodzakelijk.
- Door de warmere winters wordt het groeiseizoen verlengd en wordt de graslandvegetatie in het najaar dichter. Dit kan onder invloed van de hoge stikstofdepositie leiden tot verdere ongewenste vergrassing en vervilting, die kleine soorten en insecten licht en groei ruimte ontnemt. Een late (extra) maaibeurt kan dit voorkomen. Een verhoogde beheerfrequentie kan echter niet ongelimiteerd doorgaan, vanwege de versturende werking die dit heeft op de flora en fauna (zie paragraaf 2.5).
- Hevige neerslag leidt tot de versnelde erosie van de mergelrotsen waardoor de standplaats van pioniervegetaties op rotsbodems wegspoelt. Hoewel deze vegetaties zich wel opnieuw vestigen bestaat de indruk dat de erosie te snel gaat, waardoor het habitatverlies groter is dan het herstel.

De graslandtypen in Sint-Pietersberg & Jekerdal zijn goed bestand tegen warmere temperaturen en droge omstandigheden. Toch kunnen als gevolg van klimaatverandering in de vegetatie veranderingen optreden doordat diep-wortelende plantensoorten beter standhouden in drogere omstandigheden (Vergeer al. 2024). Daarnaast kunnen door klimaatverandering arealen van soorten in omvang veranderen en van zuid naar noord opschuiven. Nu al hebben zich in Sint Pietersberg & Jekerdal zuidelijke soorten (bijvoorbeeld dagvlinders) gevestigd. Gezien de ligging van Sint Pietersberg & Jekerdal langs het Maasdal is een toename van zuidelijke soorten dan ook waarschijnlijk. De Ecologische Autoriteit geeft in overweging om in een volgende versie van de NDA een nadere beschouwing op te nemen over de gevolgen van klimaatverandering voor habitattypen en soorten van de Habitatrictlijn.

Onderzoek de effecten van klimaatverandering op de natuurdoelen en geef aan of en welke maatregelen nodig zijn om negatieve effecten van klimaatverandering op de natuur te voorkomen. Besteed in de monitoring aandacht aan nieuwe soorten die samenhangen met klimaatverandering. Beschrijf de eventuele gevolgen van veranderingen in de soortensamenstelling voor de natuurdoelen.

Inzicht in bodem en bodemleven

De Ecologische Autoriteit constateert dat de NDA geen informatie bevat over de bodem en bodemleven. Uit recent onderzoek blijkt dat de samenstelling van bacteriën en schimmels in belangrijke mate de soortensamenstelling van de vegetatie bepalen.³² Maatregelen als het afplaggen van bodems waarbij de bodemflora en -fauna wordt vernietigd, kan daarom ook belemmerend werken op de te behalen doelen voor natuurherstel. Een afweging van voor- (te hoge fosfaatbelasting bijvoorbeeld) en tegenargumenten (vernietiging van de bodemflora en -fauna) moet expliciet plaatsvinden. Inzicht in de bodem en het bodemleven kan bovendien informatie geven over de toestand van de natuur en de kansen voor herstel.

³² in 't Zandt, D., Kolaříková, Z., Cajthaml, T., & Münzbergová, Z. (2023). Plant community stability is associated with a decoupling of prokaryote and fungal soil networks. *Nature Communications*, 14(1), 3736.

De Ecologische Autoriteit adviseert meer inzicht te geven in de bodem en bodemleven. Dit geeft informatie over de natuur en de kansen voor herstel.

Versnippering

Volgens de NDA is versnippering een drukfactor voor alle stikstofgevoelige natuurdoelen. De versnippering hangt volgens de NDA samen met het feit dat de habitattypen verspreid in het gebied voorkomen en een kleine oppervlakte hebben. De geïsoleerde ligging van kleine terreinen maakt dat de habitattypen extra gevoelig zijn voor het verdwijnen van kenmerkende soorten. De NDA constateert dat het daarom nodig is om de huidige groeiplaatsen uit te breiden en te verbinden.

De Ecologische Autoriteit is van mening dat het realiseren van uitbreiding en meer ecologische uitwisseling urgent zijn. Dat hangt samen met het feit dat de habitatkwaliteit op de Pietersberg en zijn overgang naar het Jekerdal onder druk staan van de drukfactoren die hierboven genoemd zijn. Uitbreiding behoort tot de doelen voor vier van de vijf habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen (zie paragraaf 2.2).

De Ecologische Autoriteit constateert dat het realiseren van uitbreiding en meer ecologische uitwisseling snel nodig is om de huidige habitatkwaliteit te kunnen behouden. Hiervoor zijn extra maatregelen nodig.

2.5 Geplande maatregelen en effecten van maatregelen

In de NDA is een groot aantal maatregelen opgenomen. Veel van de opgenomen beheermaatregelen worden volgens de NDA op dit moment uitgevoerd. De Ecologische Autoriteit adviseert alle geplande maatregelen zo snel mogelijk uit te voeren om (verdere) verslechtering te voorkomen en de doelen voor kwaliteitsverbetering en uitbreiding te realiseren. De Ecologische Autoriteit adviseert de relevante maatregelen die zijn genoemd in het eindrapport 'Potenties en knelpunten voor de graslanden van de Sint Pietersberg' (Vergeer et al 2024) eveneens zo snel mogelijk uit te voeren.

De Ecologische Autoriteit beschouwt het verwerven en inrichten van het Natuurnetwerk (NNN) Jekerdal als een belangrijke maatregel om binnen het Natura 2000-gebied uitbreidingsdoelstellingen te realiseren, lokale stikstofemissie te beperken en isolatie en versnippering binnen het gebied terug te dringen. Het gaat dan bijvoorbeeld om leefgebied van de Spaanse vlag, maar ook om populaties van kenmerkende plant- en diersoorten. De Ecologische Autoriteit constateert dat deze maatregel wel in de NDA is genoemd maar nog niet in uitvoering is, ondanks het grote belang dat deze maatregel heeft voor het halen van de instandhoudingsdoelen en het feit dat het NNN uiterlijk in 2027 moet zijn gerealiseerd. De Ecologische Autoriteit adviseert dan ook het NNN binnen het Jekerdal snel te realiseren. Benut bij de realisatie van het NNN inzichten over de kansen voor natuur die uit de analyse van het grondwatersysteem volgen. Het gaat bijvoorbeeld om de kansen die kunnen ontstaan door reductie van de wateronttrekkingen in de ENCI-groeve, zie paragraaf 2.4, onder kopje water.

De Ecologische Autoriteit constateert dat in de NDA informatie over de effecten van de uitgevoerde maatregelen ontbreekt.

De Ecologische Autoriteit adviseert de geplande maatregelen én de maatregelen in het rapport 'Potenties en knelpunten voor de graslanden van de Sint Pietersberg' zo snel mogelijk uit te voeren. Versnel het realiseren van het NNN en benut kansen voor natuur die volgen uit de analyse van het grondwatersysteem. Voer een evaluatie uit van de effecten van al uitgevoerde maatregelen op basis van monitoring.

Negatieve effecten van maatregelen

Door de hoge stikstofdepositie is een intensief beheer van maaien en begrazen nodig. Dit kan leiden tot negatieve effecten op planten³³ en dieren (waaronder insecten).

Tijdens het veldbezoek door de Ecologische Autoriteit is vrijwel nergens in het terrein een open bodem gezien, een voorwaarde voor veel in de bodem broedende bestuivers (insecten). Wél werd vrijwel overal een eenvormige, hoge bedekking van de grasvegetatie gezien. Deze gesloten grasmatten bieden echter weinig mogelijkheden voor warmte-minnende insecten.

Houd bij het uitvoeren van het (intensieve) beheer rekening met eventuele negatieve effecten die kunnen optreden op flora (zaadzetting, kieming en vestiging) en fauna (waaronder insecten). Streef in het beheer naar diversiteit in de structuur en openheid van de vegetatie.

2.6 Synthese en conclusies in de NDA

Oordeel over de conclusies

De NDA moet laten zien of:

- Verslechtering is opgetreden en welke maatregelen zijn voorzien om dit terug te draaien.
- Met bestaande en geborgde, geplande maatregelen toekomstige verslechtering kan worden voorkomen.
- Met bestaande en geborgde, geplande maatregelen de doelen duurzaam te realiseren zijn.
- Welke aanvullende maatregelen nodig zijn voor de situatie onder bovenstaande punten.

Wanneer het verwachte effect van uitgevoerde en geplande herstelmaatregelen afgezet wordt tegen de gewenste en huidige³⁴ omgevingscondities en gewenste en huidige natuurkwaliteit, ontstaat zo een goed beeld van resterende problemen in het Natura 2000-gebied.³⁵

De NDA concludeert dat voor de habitattypen pionierbegroeiingen op rotsbodempl, kalkgraslanden en glanshaverhooilanden het vastgestelde pakket maatregelen verslechtering voorkomt, maar dat aanvullende maatregelen nodig zijn voor het binnen bereik houden van de instandhoudingsdoelen (uitbreiding en verbetering) (eindoordeel 'Ja, mits'). Ook voor Spaanse vlag wordt volgens de NDA het instandhoudingsdoel gerealiseerd.

De Ecologische Autoriteit constateert dat maatregelen in de NDA summier zijn beschreven en de eindoordelen zijn gebaseerd op niet-kwantitatieve gegevens. Bovendien ontbreekt in de NDA informatie over de ontwikkeling van de habitattypen en de effectiviteit van uitgevoerde en geplande maatregelen. De eindbeoordeling is daarom niet navolgbaar. De Ecologische Autoriteit is dan ook van mening dat op basis van de informatie NDA niet kan worden vastgesteld dat met de vastgestelde maatregelen verslechtering is uitgesloten. Dit betekent dat het eindoordeel 'Nee, tenzij' moet zijn.

Voor het habitatype pionierbegroeiingen op rotsbodempl constateert de Ecologische Autoriteit bovendien dat door de snelle erosie (zie kopje klimaatverandering in paragraaf 2.2) het habitatverlies op dit moment mogelijk sneller gaat dan habitattherstel. Voor wat betreft de kwaliteitsontwikkeling van het habitatype kalkgraslanden is de Ecologische Autoriteit minder optimistisch dan de NDA gezien de jarenlange overbelasting met stikstof en de vergrassing, verruiging, opslag en verdichting van de graslandvegetatie die in de NDA én tijdens het veldbezoek

³³ Het gaat bijvoorbeeld om zaadzetting en zaadkieming die een effect hebben op de vestiging van plantensoorten.

³⁴ Let wel: de NDA mag voor de conclusies dus niet alleen uitgaan van niet geborgde toekomstige stikstofmaatregelen maar moet minstens ook de conclusie onder huidige stikstofbelasting in beeld brengen.

³⁵ Zie bladzijde 33 van de Handreiking Natuurdoelanalyse.

van de Ecologische Autoriteit is geconstateerd. Gezien de verlaging van de KDW voor dit habitattypen is de overbelasting met stikstof bovendien hoger dan waar in de NDA van wordt uitgegaan.

De NDA concludeert dat voor de habitattypen heischrale graslanden en eiken-haagbeukenbossen met het vastgestelde maatregelenpakket verslechtering niet valt uit te sluiten (eendoordeel 'Nee, tenzij'). Voor het habitatype heischrale graslanden constateert de Ecologische Autoriteit op basis van de NDA en het veldbezoek dat kwaliteitsverlies mogelijk al is opgetreden door vergrassing en verdichting van de graszode. Gezien de jarenlange overbelasting met stikstof die volgens de NDA de komende jaren voortduurt, onderschrijft de Ecologische Autoriteit de conclusie dat verslechtering ook met de geplande maatregelen niet is uitgesloten en het eendoordeel 'Nee, tenzij'.

De Ecologische Autoriteit adviseert de eindconclusies voor de habitattypen pionierbegroeiingen op rotsbodem, kalkgraslanden, glanshaverhooilanden en Spaanse vlag aan te passen naar 'nee, tenzij' vanwege de genoemde/geconstateerde onzekerheden.

Richting voor nieuwe maatregelen

De Ecologische Autoriteit constateert dat in de NDA vrijwel uitsluitend overlevingsmaatregelen binnen het Natura 2000-gebied zijn opgenomen. Systeemmaatregelen en maatregelen buiten de gebiedsgrenzen ontbreken in de NDA nagenoeg. Volgens de Ecologische Autoriteit zijn systeemmaatregelen buiten de gebiedsgrenzen wél nodig. Het gaat bijvoorbeeld om maatregelen om de aanvoer van stikstof en fosfaat via run-off en het grondwater te beperken (zie paragraaf 2.4), zoals het inrichten van een bufferzone of de opvang van run-off en interflow langs de rand van het plateau. Deze maatregelen zijn vooral relevant om de uitbreidingslocatie van heischrale graslanden op de Cannerberg.

Een LESA kan informatie bieden over aanvullende knelpunten en maatregelen die op systeemniveau en ook buiten de gebiedsgrenzen spelen. Onder het kopje landschapsecologisch systeem in paragraaf 2.3 is al een lans gebroken om de LESA te vertalen in een overkoepelende visie op het grensoverschrijdend natuurgebied tot en met de Maas en hieruit maatregelen af te leiden die de natuurkwaliteit in het gebied als geheel benutten en versterken.

Ook voor andere belangrijke knelpunten, zoals kwaliteitsverlies door recreatie, ontbreken in de NDA maatregelen nagenoeg. De Ecologische Autoriteit adviseert om snel extra natuur, groen en begeleidende voorzieningen te ontwikkelen om de recreatieve druk op de kwetsbare natuur te beperken³⁶. Een bijbehorend zoneringsplan kan voortbouwen op de grensoverschrijdende LESA en visie (zie paragraaf 2.3). Dit vraagt om een afstemming met de ruimtelijke planvorming tot buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied.

De NDA onderschrijft het belang van de uitbreiding van habitattypen, maar is onduidelijk over de realisatie. Evenmin zijn er in de NDA duidelijke zoekgebieden en maatregelen gedefinieerd voor uitbreiding en versterking van de habitattypen. De Ecologische Autoriteit adviseert dit alsnog te doen en daarbij ook te kijken naar locaties buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied en buiten de huidige natuurpercelen. Het recente onderzoek naar graslandpotenties door Vergeer e.a. (2024) biedt hiervoor informatie. Mogelijk kan ook de hydrologische analyse van een verminderde bemaling van de groeve aanknopingspunten opleveren (zie paragraaf 2.4, kopje water). De groeve zelf heeft natuurstatus noch natuurbeheerbudget: ook zijn hier uitbreidingen mogelijk, zoals van pionierbegroeiingen.

³⁶ Gedacht kan worden aan extra groen en recreatieve voorzieningen in bijvoorbeeld het Jekerdal en buiten de gebiedsgrenzen in het buitengebied, maar mogelijk ook in Maastricht zelf.

Het herstellen en realiseren van ecologische verbindingen³⁷ is nodig om voor kwaliteitsbehoud en kan de habitatkwaliteit helpen opbouwen en versterken, en ligt daarmee in het verlengde van bovengenoemde uitbreiding. Ook hiervoor kan een LESA goede aanknopingspunten bieden, temeer omdat de Belgische Natura 2000-gebieden dichtbij zijn en plaatselijk soortenrijke (grasland)habitats omvatten. De NDA noemt als mogelijke oplossing het realiseren verbindingzones (1,2 ha in uitvoering), wat zich vooral op wegbermen lijkt te richten. De Ecologische Autoriteit adviseert om voor effectieve uitwisseling breder te kijken, bijvoorbeeld ook naar het overbruggen van infrastructurele barrières en/of gebieden met intensieve recreatie en landbouw. Mogelijk kunnen ook ruimere graslandcorridors helpen.

Benoem aanvullend maatregelen op systeemniveau, binnen én buiten de gebiedsgrenzen. Vertaal daarvoor de LESA in een overkoepelende visie op het grensoverschrijdend natuurgebied tot en met de Maas. Gebruik de LESA en de overkoepelende visie om aanvullende maatregelen te formuleren voor het realiseren van extra ecologische verbindingen en het concreet maken van de uitbreidingsdoelstelling. Houd hierbij rekening met de effecten van klimaatverandering op de natuurdoelen.

Formuleer aanvullende maatregelen om het kwaliteitsverlies door recreatie te beperken en breng - op basis van de LESA en visie - extra natuur, groen en begeleidende voorzieningen tot ontwikkeling om de recreatieve druk te beperken. Dit vraagt om een goede samenwerking tussen de provincie, terreinbeheerders, gemeente en de Belgische beheerders, beleidsmakers en bestuurders en afstemming met de ruimtelijke planvorming.

2.7 Kennisprogramma Sint Pietersberg & Jekerdal

Een belangrijk onderdeel van een NDA is het bieden van inzicht in gegevens- en kennishiaten. In de NDA is een beperkt aantal leemten in kennis aangegeven. Eén van de kennisleemten is inzicht in de bodemkwaliteit. De bodemkwaliteit is in het afgelopen jaar onderzocht en gerapporteerd (Vergeer et al. 2024). De Ecologische Autoriteit is van mening dat er meer hiaten in kennis en informatie zijn dan uit de NDA naar voren komt. Zo komen uit het reconstrueren van de referentiesituatie (paragraaf 2.2), het bepalen van trends (paragraaf 2.2) en de uitwerking van een LESA waarschijnlijk aanvullende onderzoeksvragen en gegevensbehoeften naar voren. De volgende aanvullende onderzoeksvragen zijn in dit advies al genoemd:

- De versturende werking van de huidige recreatie en toekomstige recreatieve ontwikkelingen.
- De aanvoer van meststoffen via run-off en het grondwater en de effecten hiervan op de huidige natuurkwaliteit en voor de natuur op uitbreidingslocaties.
- Een hydrologische analyse van een reductie van de wateronttrekking (waaronder stopzetting) in de ENCI-groeven en de kansen/consequenties voor de natuurdoelen.
- De effecten van klimaatverandering op de natuurdoelen.

In het Natura 2000-beheerplan 2021-2027 is de geplande monitoring uitgewerkt.³⁸ De Ecologische Autoriteit denkt dat deze monitoring mogelijk onvoldoende inzicht geeft in de actuele natuurkwaliteit, de veranderingen van de natuurkwaliteit en effecten van maatregelen. Dit is des te nijpender aangezien op basis van de NDA verslechtering niet kan worden uitgesloten (zie paragraaf 2.6). De Ecologische Autoriteit adviseert dan ook de bestaande monitoring te evalueren en een (eventueel bijgesteld) monitoringsprogramma in het kennisprogramma op te nemen.

³⁷ Ook wel ecologische connectiviteit genoemd.

³⁸ Het gaat om reguliere SNL-monitoring (flora en vegetatie), bosstructuurontwikkeling, reguliere (jaarlijks monitoring) in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) voor de Habitatrichtlijnsoorten, een gebiedsschouw voor de uitvoering van maatregelen en PQ-opnamen van hellingschraallanden. Met de PQ-opnamen van hellingschraallanden worden de effecten van herstelmaatregelen in diverse habitattypen gevolgd. Aanvullend wordt gebiedsspecifieke monitoring voor heischrale graslanden uitgevoerd.

De Ecologische Autoriteit constateert dat er geen monitoring van ondiepe grondwaterstanden plaatsvindt en adviseert daarom de ecologische monitoring uit te breiden met monitoring van de ondiepe grondwaterstand, in ieder geval in het Jekerdal. Dit biedt meer inzicht in de potenties voor het deels nog te realiseren NNN.

De Ecologische Autoriteit adviseert een kennisprogramma op te stellen dat een actueel inzicht biedt in gegevens- en kennislücken en informatiebehoefte. De Ecologische Autoriteit adviseert de bestaande monitoring te evalueren en een (eventueel bijgesteld) monitoringsprogramma in het kennisprogramma op te nemen.

3. Relatie met het provinciale gebiedsprogramma

In dit hoofdstuk wordt een aantal aanbevelingen gedaan over onderwerpen die een sterke relatie hebben met de informatie in de natuurdoelanalyse. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van het gebiedsprogramma, nu en in de toekomst, te verbeteren. Dit is geen complete lijst met adviezen.

3.1 Relatie instandhoudingsdoelen met andere doelen van het provinciale gebiedsprogramma

In de nog op te stellen gebiedsprogramma's per provincie wordt gestreefd naar een integrale aanpak op de onderwerpen natuur, water en klimaat. De Ecologische Autoriteit merkt in dit verband opdat de NDA nog niet ingaat op hoe de instandhoudingsdoelen voor Sint Pietersberg & Jekerdal zich verhouden tot andere doelen. Ecologisch gezien kunnen deze doelen sterk samenhangen, elkaar versterken, of elkaar tegenwerken. Ook in het advies over de handreiking gebiedsprogramma's vraagt de Ecologische Autoriteit aandacht voor de samenhang en prioritering van de doelen. Voor dit gebied gaat het specifiek over de volgende onderwerpen:

- Waterkwaliteit en natuur opgenomen in de Kaderrichtlijn Water (KRW).
- Realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN).
- Afstemming van recreatieve ontwikkelingen in en in de omgeving van Sint Pietersberg & Jekerdal met de natuurdoelen en het afleiden/spreiden van de recreatiedruk door meer openbaar en aantrekkelijke groene ruimte te realiseren om de druk op de natuur hanteerbaar te maken.
- Beleid met betrekking tot overgangsgebieden rond Natura 2000-gebieden.³⁹

3.2 Relatie stikstofspoor

Voor het vereiste systeeminzicht rond de Natura 2000-gebieden verwijst de Ecologische Autoriteit naar het advies over de Handreiking Natuurdoelanalyse en naar paragraaf 2.3 van dit advies. De NDA geeft nog een beperkt inzicht in 'het stikstofspoor', omdat is gekozen om dit in het gebiedsprogramma pas meer in detail te betrekken. De Ecologische Autoriteit adviseert de informatie voor het provinciale gebiedsprogramma aan te vullen met inzicht in de herkomst van de stikstofbelasting. Dit geeft inzicht in de meest effectieve maatregelen om de stikstofdepositie te reduceren.

³⁹ Zie ook https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/10/Eindrapportage-overgangsgebieden_v23okt23-1.pdf.

Bijlage 1: Projectgegevens

Werkwijze Ecologische Autoriteit

De Ecologische Autoriteit heeft voor dit advies een werkgroep van deskundigen samengesteld. Deze werkgroep toetst of in de natuurdoelanalyse (NDA) alle essentiële ecologische informatie is betrokken waarmee het bevoegd gezag later goed onderbouwde besluiten kan nemen over onder meer gebiedsplannen en gebiedsprogramma's. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het Natura 2000-gebied bezocht en met de voortouwnemers en gebiedsbeheerder(s) gesproken. Meer informatie over de Ecologische Autoriteit en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Voortouwnemer

Provincie Limburg

Samenstelling van de werkgroep

drs. Allard van Leerdam

prof. dr. Henk Siepel

drs. Roelof Stuurman

drs. Evalyne de Swart (secretaris)

ir. Harry Webers (voorzitter)

Waar vind ik de stukken die de Ecologische Autoriteit heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.ecologischeautoriteit.nl projectnummer 5046 in te vullen in het zoekvak.

